

Sr. Teresa Jackson O.S.B.: Az átokzsoltárok

Olyan világban élünk, amelyben a sötétség gyakran túlradni látszik. Századunkat a népirtás, a nukleáris pusztítástól való félelem, és a gazdagok és szegények közötti szakadék növekedése jellemezte. Személyes életünkben is egyre inkább megtapasztaljuk „saját árnyékunk” erejét, azt a benső sötétséget, amely a haragban, depresszióban, erőszakban vagy durva túlkapásokban nyilvánul meg. A félelem és a gonosszal, az igazságtalansággal és a bűnnel való szembesülés képes elerőtleníteni az embert. Legyen szó akár globális igazságtalanságokról, akár a személyes gonoszról, az ember könnyen kimerül, elveszíti a változtatáshoz vagy átalakításhoz szükséges energiáját, erejét.

Ellentétben a látszólag minden megoldást meghaladó, leküzdhetetlennek tűnő problémákkal, a zsolozsma bencés gyakorlata a remény meglepő forrása lehet. A zsolozsma napi beosztásában való imádkozásával egy új valóságot állíthatunk szembe a bűn, a gonosz és a letörtség hatalmával. Imádságunkban egy olyan világot előlegezünk meg, ahol YHWH a Bíró, és igazságot fog szolgáltatni. Imádkozó közösségként egy olyan valóságot alkotunk, amelyben az imádságnak nem kell „udvariasnak” lennie, és amelyben nincs olyan tapasztalat vagy érzélem, amelyet ne lehetne azok megváltása végett Isten elé vinni.

Mit teszünk, amikor naponta zsolozsmákat imádkozunk a zsolozsmában? A zsolozsma túl gyakran válhat számunkra öntudatlan, ismétlődő gyakorlattá. A zsolozsma ismerősek számunkra, de nem mindig hatolnak be tudatunkba. Nem gondolkodunk el elég gyakran azon, hogy miért imádkozunk a zsolozsmákat, és hogy mit is jelent ez az imádság világnak, a világra nézve.

A zsolozsma nem mindig kedvesek vagy udvariasak. Sokszor telve vannak haraggal és gyötrellemmel éppúgy, mint a dicséret és vigasztalás gyönyörű himnuszai. A zsolozsma gyakran zavarba ejthet minket: arra hívják Istent, hogy ölje meg ellenségeinket, a megtorlás vágyát fogalmazza meg, és a gyötrelmek mélyéről kiáltanak fel. Szóval mi is történik, amikor mi ezeket a zsolozsmákat közösségként imádkozzuk?

Walter Brueggemann *Israel's Praise* c. munkájában azt a gondolatot elemzi, hogy a zsolozsma Izraelben a kultuszban használt imádságok, az egybegyűlt közösség imái voltak. A zsolozsma imádkozásával Izrael tevékenyen elkötelezte magát egy „világ-alkotás” folyamata mellett. Imádságán keresztül „megalkotta” a zsolozsma világát, nem pedig egyszerűen csak reagált a körülötte lévő világra. Brueggemann véleménye szerint a zsolozsmákban meglévő dicséret aktusa elősegíti annak a világnak megvalósulását, amelyben YHWH uralkodik, és a dicséret képes vagy megerősíteni a jelenlegi állapotot, vagy pedig egy újat idézni elő.

Felhasználva Brueggemann mérhetetlenül leegyszerűsített tézisét, feltehetjük a kérdést: mi, amikor közösségként naponta imádkozunk a zsolozsmákat, különösen is az átokzsoltárokat, átokként és megtorlasként az ellenség ellen, akkor milyen „világot” kezdünk valóságként megtapasztalni? Könnyen zavarba jövünk, amikor a zsolozsmában szembesülünk az átokzsoltárokkal, és szeretnénk azokat finoman a szőnyeg alá söpörni, remélve, hogy senki nem vette észre, hogy mi ellenségeink megöletéséért imádkoztunk. Így viszont azt kockáztatjuk, hogy elveszítjük átalakító erejüket, amelyet életünkben kifejtethetnének, ha vállalnánk a velük való megmérkőzést annak érdekében, hogy elnyerjük áldásukat.

Az átokzsoltárokkal nehéz mit kezdeni, mert szembesítenek azzal a ténnyel, hogy a „jó hírben” nem minden kellemes vagy vigasztaló. Ezek a zsolozsma szemrebbenés nélkül kimondják a személyes gonosz és a gonoszság, az igazságtalanság létezését, és hirdetik annak a szenvedésnek mélysé-

gét, amit mindez okozni képes. Legtöbben viszonylagos kényelemben éltünk, nem kellett elszenvadnunk semmilyen elnyomást, így nehéz mit kezdenünk azzal a haraggal, amiért ezek a zsoltárok kiáltanak. Lehet-e más, mint barbár, az az ember, aki csecsemőket akar a sziklához hozzávágni (Zsolt 137)?!

Ezek a zsoltárok két dologra irányítják a figyelmünket. Egyrészt mai világunkban a leginkább megtörték és elesettek tapasztalatára, másrészt pedig bűnre való hajlamunkra, legyen szó akár egyénről, akár egy egész nemzetről. Ezek a zsoltárok egy félelmetes valóságot tárnak elénk, ahol eddigi tapasztalataink mit sem érnek, egy valóságot, amelyben a szenvedőt megvigasztalják, az addig kényelemben élő pedig szenvedni fog.

Az átokzsoltárok általában két valóságot vagy világot neveznek meg; az egyik az, amiben az emberek most élnek, ill. amit megtapasztalnak, a másik pedig az, amelyben JHWH uralkodik, és igazságot szolgáltat majd. Ezek a zsoltárok nem tagadják (le) a harag, a fájdalom és a bánat mélységeit, hanem szembenéznek vele és kimondják azt. A zsoltárok egy olyan világot „mondanak ki”, amelyben az ellenség valóságos, és az általa okozott fájdalmat nem lehet (le)tagadni vagy kimagyarázni.

És még egy szempont a zsoltárokkal kapcsolatban, amit olyan nehezen fogunk fel: címzettjük YHWH. A zsoltáros nem egyszerűen felállít egy általános elvet, miszerint a gonoszt el kell pusztítani, hanem YHWH-hoz könyörög, hogy teremtse meg azt az új világot, amelyben az Úr igazságossága győzedelmeskedik. A zsoltáros ezzel egy olyan új valóságot alkot, amelyben az elnyomás már nem egyszerűen az élet velejárója, hanem amelyben megvannak a következményei. Senki nem halmozhatja csak úgy a szégyent és az erőszakot a gyengével szemben. Isten uralkodik, és az igazságosság napja biztosan elérkezik.

Persze, ez még mindig túl erőszakosnak tűnik modern ízlésünknek. Még mindig egy bosszúálló Isten, ill. egy Isten által szentesített erőszak látszatát kelti. Úgy érezzük, hogy ezeket az érzéseket nem lehet kibékíteni a kereszténységben átöröklődő megbocsátás teológiájával. De ahhoz, hogy igazán megértsük a zsoltárokat, amelyeket minden nap imádkozunk, alaposabban meg kell vizsgálnunk magatartásunkat, és fel kell ismernünk, hogy hol jelentenek számunkra megütközést és kihívást ezek a zsoltárok. Ha egyszerűen nem veszünk róluk tudomást, ha „ésszerűsítjük” vagy a zsolozsmánkból kihagyjuk őket, elveszítünk egy nehéz, de fontos leckét.

Legtöbbszörünknek, akik Észak-Amerikában születtünk a század második felében, nincs igazi tapasztalatunk az elnyomásról. Az erőszak, éhség, rombolás és igazságtalanság elvont fogalmak számunkra, esetleg a televízió híradásainak anyaga, de nem az életünk. Általában, amikor ezekkel a problémákkal egyáltalán találkozunk, akkor is távoli szemlélői vagy esetleg megoldói vagyunk, de nem áldozatai. Sajnálkozunk azon, ami a világ más részein történik, vagy megpróbáljuk megoldani a problémákat. Igyekszünk megváltoztatni politikai berendezkedésünket, ill. a segítségnyújtás módját. Úgy gondoljuk, a megoldás egy része vagyunk más emberek számára, az erőszak tapasztalata pedig másodlagos marad. Az ellenség lerombolására irányuló kérelem, az erőszak alkalmazása az elnyomással szemben visszatartónak tűnik számunkra, mivel egy olyan világban élünk, ahol minden problémára van megoldás, vagy legalább is új problémák gyorsan kiszorítják tudatunkban a régiakat, és nem kell együtt élnünk az állandó erőszakkal.

De mi van az erőszak és nemzetirtás áldozataival mai világunkban? Mit mondanak az átokzsoltárok a Holocaust, Kambodzsa, Ruanda áldozatainak? Amikor az elnyomás, az erőszak, a rombolás meglévő valóságok, akkor mit mondanak ezek a zsoltárok?

Természetesen, mivel kényelemben élünk, egyikünk sem beszélhet ezeknek az áldozatoknak a nevében, de talán elkezdhetjük felfedezni, hogy azok a zsoltárok, amelyeket mi visszataszítónak tartunk, milyen módon lehetnek mégis „jó hír”. A bosszúállásról szóló zsoltárok egy olyan világot ízeletnek meg velünk, amelyben nem az elnyomás és a nemzetirtás az utolsó szó, amelyben az áldozatokat végül is megvédik, igazolják. Ez nem az emberi megtorlás világa, ahol gondolkodás nélkül, ugyanazzal a mértékkel mérik vissza az erőszakot az elkövetőkre. A zsoltárok egy olyan világot kiáltanak, amelyben Isten cselekszik, ahol YHWH a méltányosság végső bírója. Az áldozatok számára a zsoltárok egy olyan világot mutatnak fel, amely különbözik jelenlegi világuktól, ettől a világtól, ahol nincs remény arra, hogy sorsuk megváltozzon, és ahol nem lesznek soha mások, mint áldozatok. A zsoltárok egy olyan világ megvalósulását segítik elő, amelyet nem a rombolás és a zsarnokság kormányoznak, hanem ahol az Úr igazsága uralkodik.

Legtöbbször egy olyan világban élünk, ahol a harag nem teljesen elfogadható érzés. Kedves emberek vagyunk, akik hisznek a békében, és semmi olyat nem tapasztalhatunk meg, ami igazán okot adna a haragra. Így amikor a valóság, amiben élünk, találkozik az átokzsoltárok által képviselt valósággal, olyan érzésünk van, mintha kizökkentünk volna valamiből. Úgy érezzük, hogy ezek nem elfogadható érzések egy imádságban.

Még egyszer hangsúlyoznám: az ellenség lerombolására irányuló kérelem és a bosszú lehet „jó hír”. Azok számára, akik elvesztettek mindent – családjukat, egészségüket, vagyonukat, szabadságukat –, a harag nem idegen érzés. Az áldozatok részéről a mi világunkban a harag egy egészséges válasz. Amikor az ember még képes arra, hogy haragot érezzen az elvesztés üressége helyett, akkor még lehet gyógyítani. A zsoltárok előmozdítják ezt a gyógyulást, mert egy olyan valóságot alkotnak, amelyben Istent kérik, hogy cselekedjen. Nem arról van szó, hogy nekünk magunknak kéne megsemmisíteni ellenségeinket, hanem megerősítjük hitünket abban, hogy Isten az Úr, és Ő fog igazságot szolgáltatni. Így nem az erőszak körkörös mozgását indítjuk el, hanem azt erősítjük meg, hogy a gonosz nem fog győzedelmeskedni.

Akik voltak olyan szerencsések, hogy már szembenéztek az erőszak és elnyomás személyes valóságával, azoknak az imaéletét gazdagíthatják ezek az átokzsoltárok. Nincs olyan érzés, érzelem vagy tapasztalat, amelyet ne foglalhatnánk bele az imádságba. Talán az elnyomatás, amit mi tapasztaltunk személyesen, egészen triviális, de attól még létező valóság az életünkben. Ahelyett, hogy egyszerűen letagadnánk vagy elnyomnánk a bennünk lévő haragot, sebeket vagy kétségbeesést, inkább halljuk meg azok visszhangját a zsoltárokban. Amikor haragunkat és szenvedésünket Isten elé visszük, már nem vagyunk egyedül. Talán nem tehetünk semmit, és nem is tudjuk megváltoztatni a helyzetet, de felkiálthatunk Istenhez abból a helyzetből, amitől Isten nem akart minket megóvni, és Ő cselekedni fog vagy már a mi időnkben, vagy majd az Ő saját idejében. (...)

Imádkozva a zsoltárokat, köztük az átokzsoltárokat is, lehetőségünk nyílik együtt imádkozni azokkal az áldozatokkal is, akiknek nem hallani a hangját. Imádságunk által megkezdődhet az az ország, amelyben szenvedésük és haláluk nem értelmetlen, és ahol Isten igazságot szolgáltat. A zsoltárokban a legmélyebb pontról is felkiálthatunk Istenhez, feltárva előtte saját sötétségünket és a világét, tudva, hogy ezen az imádságunkon keresztül is egyre inkább megvalósul Isten igazságosságának országa, ahol már nem a gonoszléleké, nem a gonoszságé az utolsó szó.